

5.4. 2013 թվականի նոյեմբեր ամսվա շրջակա բնական միջավայրի աղտոտվածության մշտադիտարկում

Ըստ ՀՀ բնապահպանության նախարարության տեղեկատվության, ՀՀ շրջակա բնական միջավայրը 2013թ. նոյեմբերին ունեցել է հետևյալ բնութագիրը.

5.4.1. Օդային ավազանի որակի մշտադիտարկում: Երևան քաղաքի 7 դիտակայաններում ակտիվ նմուշառման եղանակով մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում որոշվել են փոշու, ծծմբի երկօքսիդի, ազոտի երկօքսիդի և գետնամերձ օզոնի պարունակությունները: Ակտիվ նմուշառման միջոցով վերցվել է օդի 836 փորձանմուշ: Որոշված նյութերից փոշու միջին ամսական կոնցենտրացիան ՄԹԿ-ն գերազանցել է 1.2 անգամ: Քաղաքի մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում ավտոմատ կայանների միջոցով որոշվել են ածխածնի մոնօքսիդի, ազոտի օքսիդների (ազոտի մոնօքսիդ, ազոտի երկօքսիդ և ընդհանուր օքսիդներ) և ծծմբի երկօքսիդի պարունակությունները: Ավտոմատ սարքի միջոցով ածխածնի մոնօքսիդի պարունակության որոշման համար կատարվել է օդի 15 321, ազոտի օքսիդների համար՝ 2 238, ծծմբի երկօքսիդի համար՝ 20 386 դիտարկում: Ըստ ավտոմատ սարքերի տվյալների, մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում որոշված նյութերի միջին ամսական կոնցենտրացիաները դիտվել են թույլատրելի նորմաների սահմաններում: Քաղաքի պասիվ նմուշառման 35 դիտակետերի միջոցով վերցված մթնոլորտային օդի 255 փորձանմուշներում ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի պարունակությունները դիտվել են թույլատրելի նորմաների սահմաններում:

Գյումրի քաղաքի մշտական դիտակայանում ակտիվ նմուշառման եղանակով փոշու պարունակության որոշման համար վերցվել է օդի 26 փորձանմուշ: Փոշու միջին ամսական կոնցենտրացիան ՄԹԿ-ն գերազանցել է 1.9 անգամ: Քաղաքի պասիվ նմուշառման 24 դիտակետերից ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի պարունակությունները որոշելու համար վերցվել է օդի 192 փորձանմուշ: Ծծմբի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիան ՄԹԿ-ն գերազանցել է 1.7 անգամ:

Վանաձոր քաղաքի մշտական 3 դիտակայաններում ակտիվ նմուշառման եղանակով մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում որոշվել են ծծմբի երկօքսիդի, ազոտի երկօքսիդի և փոշու պարունակությունները: Ընդհանուր առմամբ վերցվել է օդի 270 փորձանմուշ: Որոշված նյութերից փոշու միջին ամսական կոնցենտրացիան ՄԹԿ-ն գերազանցել է 3.3 անգամ: Քաղաքի պասիվ նմուշառման 24 դիտակետերից ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի պարունակությունները որոշելու համար վերցվել է օդի 192 փորձանմուշ: Ծծմբի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիան ՄԹԿ-ն գերազանցել է 1.7 անգամ:

Ալավերդի քաղաքի մշտական 3 դիտակայաններում ակտիվ նմուշառման եղանակով մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում որոշվել են փոշու, ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի պարունակությունները: Ընդհանուր առմամբ, վերցվել է օդի 240 փորձանմուշ: Որոշված նյութերից փոշու միջին ամսական կոնցենտրացիան ՄԹԿ-ն գերազանցել է 2.7 անգամ: Ավտոմատ սարքի միջոցով ածխածնի մոնօքսիդի պարունակության որոշման համար կատարվել է օդի 5 113, ազոտի օքսիդների համար՝ 2 082, ծծմբի երկօքսիդի համար՝ 5 113, գետնամերձ օզոնի համար՝ 323 դիտարկում: Ըստ ավտոմատ սարքի տվյալների, ավտոմատ կայանի հարակից տարածքի մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում որոշված նյութերից ծծմբի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիան ՄԹԿ-ն գերազանցել է 4.5 անգամ: Քաղաքի պասիվ նմուշառման 18 և հարակից Մադան գյուղի տարածքում տեղադրված 20 դիտակետերից ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի պարունակությունները որոշելու համար վերցվել է օդի 304 փորձանմուշ: Ծծմբի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիան ՄԹԿ-ն գերազանցել է 1.7 անգամ:

Հրազդան քաղաքի մշտական դիտակայանում ակտիվ նմուշառման եղանակով մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում որոշվել են ծծմբի երկօքսիդի, ազոտի երկօքսիդի և ցեմենտի փոշու պարունակությունները: Ընդհանուր առմամբ վերցվել է օդի 91 փորձանմուշ: Որոշված նյութերից փոշու միջին ամսական կոնցենտրացիան ՍԹԿ-ն գերազանցել է 1.7 անգամ: Քաղաքի պասիվ նմուշառման 20 դիտակետերի միջոցով վերցված մթնոլորտային օդի 160 փորձանմուշներում ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիաները դիտվել են թույլատրելի նորմաների սահմաններում:

Արարատ քաղաքի մշտական դիտակայանում ցեմենտի փոշու պարունակության որոշման համար ակտիվ նմուշառման եղանակով վերցվել է օդի 29 փորձանմուշ: Ցեմենտի փոշու միջին ամսական կոնցենտրացիան ՍԹԿ-ն գերազանցել է 1.9 անգամ: Քաղաքի պասիվ նմուշառման 12 դիտակետերի միջոցով վերցված մթնոլորտային օդի 96 փորձանմուշներում ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիաները դիտվել են թույլատրելի նորմաների սահմաններում:

Ծաղկաձոր քաղաքի պասիվ նմուշառման 14 դիտակետերի միջոցով վերցված մթնոլորտային օդի 112 փորձանմուշներում որոշվել են ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի պարունակությունները: Որոշված նյութերի միջին ամսական կոնցենտրացիաները դիտվել են թույլատրելի նորմաների սահմաններում: Քաղաքի մշտադիտարկման կայանում շուրջօրյա ակտիվ նմուշառման եղանակով մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում որոշվել են փոշու, ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի պարունակությունները: Ընդհանուր առմամբ վերցվել է օդի 90 փորձանմուշ: Որոշված նյութերից ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիաները դիտվել են թույլատրելի նորմաների սահմաններում:

Կապան, Քաջարան և Մեղրի քաղաքների պասիվ նմուշառման համապատասխանաբար 11, 15 և 3 դիտակետերի միջոցով վերցվել է մթնոլորտային օդի 84, 118 և 30 փորձանմուշ: Արենի գյուղի (ՀՀ Վայոց ձորի մարզ) պասիվ նմուշառման 4 դիտակետերի միջոցով վերցվել է մթնոլորտային օդի 40, Սյունիք գյուղի (ՀՀ Սյունիքի մարզ) 9 դիտակետերի միջոցով՝ 72 փորձանմուշ: Նշված բնակավայրերի մթնոլորտային օդի փորձանմուշներում որոշված ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիաները դիտվել են թույլատրելի նորմաների սահմաններում:

Ամբերդ գյուղում պասիվ նմուշառման 5 դիտակետերի միջոցով վերցվել է մթնոլորտային օդի 50 փորձանմուշ: Գյուղում տեղադրված կայանում վերցվել է օդի 83 և փոշու 30 փորձանմուշ: Օդի փորձանմուշներում որոշվել են ծծմբի երկօքսիդի, ազոտի երկօքսիդի, ամոնիակի և նիտրատ իոնի, իսկ փոշու փորձանմուշներում՝ քլոր, նիտրատ, սուլֆատ, ամոնիում իոնների և 21 քիմիական տարրերի պարունակությունները: Ազոտի երկօքսիդի և ամոնիակի միջին ամսական կոնցենտրացիաները դիտվել են թույլատրելի նորմաների սահմաններում: Ավտոմատ սարքի միջոցով գետնամերձ օդոնի պարունակության որոշման համար կատարվել է օդի 720 դիտարկում:

Ամբերդ գյուղի ավտոմատ կայանի հարակից տարածքի տեղումներում (անձրև և ձյուն) վերահսկվող նյութերի պարունակությունը, 2013թ. նոյեմբեր

մգ/դմ³

Ցուցանիշներ	Նմուշների վերցման ամսաթիվը							
	08	09	10	12	26-27	27-28	28-29	29-30
Ջրածնային ցուցիչ (рН)	7.08	6.68	6.69	6.71	6.39	6.76	6.72	7.15
Տեսակարար էլեկտրահաղորդականություն (μՄմ/սմ)	30.1	10.4	15.3	12.2	15.4	20.5	12.6	22.6
Սուլֆատ իոն	3.66	1.00	2.43	1.30	2.81	2.78	1.52	0.73
Քլորիդ իոն	0.60	0.19	0.10	0.11	0.27	0.31	0.19	0.47
Նիտրատ իոն	2.75	0.87	1.55	1.65	1.61	1.59	1.11	0.77
Ֆտորիդ իոն	0.02	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.01	0.01
Ամոնիում իոն	<0.100	0.37	0.39	1.00	0.84	0.81	1.08	0.43

5.4.2. Մակերևութային ջրերի որակի մշտադիտարկում: Նոյեմբերին մակերևութային ջրերի նմուշառ կատարվել է հանրապետության 28 գետերի, Ախուրյանի, Ապարանի, Կեչուտի ջրամբարների, Երևանյան և Սևանա լճերի 78 դիտակետերում: Վերցված 78 փորձանմուշներում որոշվել է 40-ական ցուցանիշ:

Մակերևութային ջրերի քիմիական կարգավիճակը, 2013թ. նոյեմբեր

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Գետավազան	Ջրային օբյեկտ	Դիտակետի համարը	Դիտակետի տեղադրությունը	Քիմիական կարգավիճակի դասը	Ըստ տվյալ ցուցանիշի
Հյուսիսային ջրավազանային կառավարման տարածք	Դեբեդ գետի ավազան	Փամբակ	1	Հարթագյուղ գյուղից 0.5 կմ վերև	1	-
			2	ք.Սպիտակից 0.5 կմ ներքև	3	Նիտրատ իոն
			3	ք.Վանաձորից 0.6 կմ վերև	3	Նիտրատ իոն, ֆոսֆատ իոն
			4	ք.Վանաձորից 4.5 կմ ներքև	5	Ամոնիում իոն
		Դեբեդ	5	Մարցիգետի թափման կետից 0.5 կմ ներքև	3	Նիտրատ իոն, ֆոսֆատ իոն
			6	ք.Այրումից 0.5 կմ վերև	3	Նիտրատ իոն, ֆոսֆատ իոն
			7	ՀՀ պետական սահմանի մոտ	3	Նիտրատ իոն, ֆոսֆատ իոն
		Չորագետ	8	ք.Ստեփանավանից 0.5 կմ վերև	1	-
			10	Գետաբերան	1	-
		Տաշիր	11	Միխայելովկա գյուղից 0.5 կմ վերև	2	-
			12	Սարատովկա գյուղից 0.5 կմ ներքև	3	Նիտրատ իոն, ֆոսֆատ իոն
		Մարցիգետ	13	Գետաբերան	1	-
		Ախթալա	14	Գետաբերան	5	Ցինկ, պղինձ, կադմիում, մոլիբդեն, սուլֆատ իոն
		Գարգառ	210	Կուրթան գյուղի շրջանում	2	-
	342		Ակունք	1	-	
	343		Գետաբերան	2	-	
	Աղստև գետի ավազան	Աղստև	15	ք.Դիլիջանից 1.2 կմ վերև	1	-
			16	ք.Դիլիջանից 0.5 կմ ներքև	4	ԹՔՊ, ամոնիում իոն
			17	ք.Իջևանից 1 կմ վերև	3	ԹՔՊ
			18	ՀՀ պետական սահմանի մոտ	3	ԹՔՊ, ամոնիում իոն
Գետիկ		20	Գետաբերան	1	-	
Ախուրյանի ջրավազանային կառավարման տարածք	Ախուրյան գետի ավազան	Ախուրյան	35	Երվանդաշատ գյուղից 0.5 կմ ներքև	3	ԹՔՊ, ֆոսֆատ իոն
	Մեծամոր գետի ավազան	Մեծամոր	40	ք.Վաղարշապատից 10 կմ հարավ	5	ԹՔՊ
			41	ք.Վաղարշապատից 11 կմ հարավ-արևելք	4	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, նիտրիտ իոն, ֆոսֆատ իոն
			42	Ռանչպար գյուղից 0.5 կմ ներքև	3	ԹՔՊ, նիտրիտ իոն
Հրազդանի ջրավազանային կառավարման տարածք	Քասախ գետի ավազան	Քասախ	43	ք.Ապարանից 0.5 կմ վերև	2	-
			44	ք.Ապարանից 0.5 կմ ներքև	5	Ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն
			45	ք.Աշտարակից 1 կմ վերև	3	ԹՔՊ, ֆոսֆատ իոն
			46	ք.Աշտարակից 3.5 կմ ներքև	3	ԹՔՊ, ֆոսֆատ իոն
			47	Գետաբերան	5	Նիտրատ իոն
	Գեղարտ	49	Գետաբերան	5	Ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն	

5.ՍՈՑԻԱԼ-ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ՀՍՏԱԿԱՑ

Ջրավազանային կառավարման տարածք	Գետավազան	Ջրային օբյեկտ	Դիտակետի համարը	Դիտակետի տեղադրությունը	Քիմիական կարգավիճակի դասը	Ըստ տվյալ ցուցանիշի	
Հրազդանի ջրավազանային կառավարման տարածք	Հրազդան գետի ավազան (միջին ներքին հոսանք)	Հրազդան	52	Քաղսի գյուղից 0.5 կմ ներքև	2	-	
			53	Արգել գյուղից 0.5 կմ ներքև	2	-	
			54	Արգնի ՀԷԿ-ից 0.5 կմ ներքև	3	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, նիտրատ իոն	
			55	ք.Երևանից 6 կմ ներքև, Դարբնիկ գյուղի մոտ	5	Լուծված թթվածին, ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն, մանգան, վանադիում, ընդհանուր ֆոսֆոր	
			56	Գետաբերան	5	Լուծված թթվածին, ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն, վանադիում	
		Հրազդան	225	Գեղանիստ գյուղի մոտ	5	Նիտրիտ իոն, ֆոսֆատ իոն, վանադիում	
		Գետառ	59	Գետաբերան	5	Ամոնիում իոն, նիտրիտ իոն, ֆոսֆատ իոն, վանադիում	
	Մարմարիկ գետի ավազան	Մարմարիկ	57	Հանքավան գյուղից 0.5 կմ վերև	2	-	
			58	Գետաբերան	4	Ֆոսֆատ իոն	
	Ծառաղբյուր գետի ավազան	Ծառաղբյուր	311	ք.Ծաղկաձորից վերև	1	-	
			312	ք.Ծաղկաձորից ներքև	5	Ամոնիում իոն	
	Արարատյան ջրավազանային կառավարման տարածք	Վեդի գետի ավազան	Վեդի	80	Ուրցաձոր գյուղից 0.5 կմ վերև	2	-
		Արփա գետի ավազան	Արփա	83	ք.Ջերմուկից 0.5 կմ վերև	2	-
84				ք.Վայքից 0.5 կմ վերև	2	-	
85				ք.Վայքից 0.5 կմ ներքև	2	-	
86				ք.Եղեգնաձորից 0.5 կմ վերև	2	-	
87				Արենի գյուղից 0.5 կմ ներքև	2	-	
Եղեգիս		88	Շատին գյուղից 0.5 կմ ներքև	2	-		
89	ք.Մեղրիից 0.5 կմ վերև	2	-				
Հարավային ջրավազանային կառավարման տարածք	Մեղրի գետի ավազան	Մեղրիգետ	90	Գետաբերան	3	Ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն	
	Ողջի գետի ավազան	Ողջի	91	ք.Քաջարանից 1.7 կմ վերև	1	-	
			92	ք.Քաջարանից 1.8 կմ ներքև	3	ԹՔՊ, մոլիբդեն	
			93	ք.Կապանից 0.8 կմ վերև	5	Ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն	
			94	ք.Կապանից 6.8 կմ ներքև	2	-	
	94	ք.Կապանից 6.8 կմ ներքև	5	Մոլիբդեն, մանգան			
	Արծվանիկ	Արծվանիկ	96	Գետաբերան	3	ԹՎՊ, ԹՔՊ, նիտրիտ իոն, ֆոսֆատ իոն	
			96	Գետաբերան	5	Մոլիբդեն, մանգան, վանադիում, սուլֆատ իոն	
	Գեղի գետի ավազան	Գեղի	98	Գետաբերան	2	-	
	98	Գետաբերան	5	Մոլիբդեն			
	Որոտան գետի ավազան	Որոտան	99	Գորայք գյուղից 0.5 կմ վերև	2	-	
			100	ք.Սիսիանից 1 կմ վերև	2	-	
			101	ք.Սիսիանից 2 կմ ներքև	2	-	
102			Տաթև ՀԷԿ գյուղից 0.5 կմ ներքև	2	-		
Սիսիան գետի ավազան	Սիսիան	104	Գետաբերան	2	-		
Գորիս գետի ավազան	Գորիսգետ	106	ք.Գորիսից 3 կմ վերև	2	-		
		107	ք.Գորիսից 1.5 կմ ներքև	5	Ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն		

ՀՀ ջրամբարների և Արաքս գետի աղտոտվածության վիճակը, 2013թ. նոյեմբեր

Ջրային օբյեկտի անվանումը	Դիտակետի համարը	Դիտակետը (հատվածքը)	ՍԹԿ-ն գերազանցող միացությունների կոնցենտրացիաները								
			ԹԿՊ ₅ , մգՕ ₂ /լ	ԹՔՊ, մգՕ/լ	Համոնիում իոն, մգN/լ	Նիտրիտ իոն, մգN/լ	պղինձ, մգ/լ	Քրոմ, մգ/լ	մանգան, մգ/լ	վանադիում, մգ/լ	սուլֆատ իոն, մգ/լ
Արաքս	25	Սուրմալու գյուղի դիմաց	-	72	-	-	0.00412	0.00373	0.03784	0.00822	-
	26	Հրազդան գետի թափման կետից վերև	3.6	42	0.481	0.047	0.00177	0.00609	0.04987	0.0146	154.28
	27	Հրազդան գետի թափման կետից ներքև	-	52	2.663	0.096	0.00184	0.00556	0.03705	0.01458	143.98
	28	Արմաշ գյուղից 0.5 կմ ներքև	-	46	0.818	0.119	0.00249	0.00461	0.03793	0.01398	141.14
	29	ք.Ագարակից 2 կմ հարավ	-	56	-	0.038	0.0018	0.00603	0.01341	0.01636	211.91
	30	ք.Ագարակից 2.5 կմ հարավ-արևելք	-	60	-	0.047	0.00212	0.00593	-	0.01667	213.89
Ախուրյանի ջրամբար	110	Ամբարտակի մոտ	-	36	-	-	-	0.00434	-	0.01057	-
Ապարանի ջրամբար	111	Ամբարտակի մոտ	-	84	-	-	-	-	-	0.00419	-
Երևանյան լիճ	112	Ամբարտակի մոտ	-	62	0.583	0.100	0.00158	0.00415	0.05136	0.02245	-
Կեչուտի ջրամբար	114	Ամբարտակի մոտ	-	-	-	-	-	-	-	0.00554	-
Սևանա լիճ	118	Շորժա գյուղից 0.5 կմ հարավ-արևմուտք	3.9	68	-	-	-	-	-	0.00548	-
	118-3	Շորժա գյուղից 4.58 կմ հարավ-արևմուտք	-	-	-	-	-	0.00118	-	0.0058	-
	118-4	Շորժա գյուղից 4.12 կմ հարավ-արևմուտք	-	56	-	-	-	-	-	0.00458	-
	118-5	Շորժա գյուղից 4.33 կմ հարավ-արևմուտք	-	48	-	-	-	-	-	0.00458	-
	118-6	Շորժա գյուղից 4.05 կմ հարավ-արևմուտք	-	50	-	-	-	0.00147	-	0.00532	-
	118-7	Շորժա գյուղից 3.86 կմ հարավ-արևմուտք	5.7	58	-	-	-	0.00111	-	0.00553	-